

Vastaus Eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan pyytämiin kirjallisiin asiantuntijalausuntoihin:

- Asia: HE 8/2024 vp Hallituksen esitys eduskunnalle aikuiskoulutustuen, ammattitutkintostipendin ja vuorotteluvapaan lakkauttamista koskevaksi lainsäädännöksi <https://www.eduskunta.fi/pdf/HE+8/2024>
- Valiokunnan kommenttipyyntö toimenpideoitteen TPA 21/2023 vp aikuiskoulutustuen kehittämistyön käynnistämisestä.

<https://www.eduskunta.fi/pdf/TPA+21/2023>

Vastausosoite: TyV@eduskunta.fi

Suomen Sairaanhoitajat kiittää mahdollisuudesta asiantuntijalausuntoon sairaanhoitajille merkittävistä muutosesityksistä.

Hallituksen esitykseen eduskunnalle aikuiskoulutustuen, ammattitutkintostipendin ja vuorotteluvapaan lakkauttamista koskevaksi lainsäädännöksi

Asia: HE 8/2024 vp Hallituksen esitys eduskunnalle aikuiskoulutustuen, ammattitutkintostipendin ja vuorotteluvapaan lakkauttamista koskevaksi lainsäädännöksi

Suomen Sairaanhoitajat vastustivat yhdessä Tehyn ym. hoitoalan järjestöjen kanssa hallituksen esitystä eduskunnalle aikuiskoulutustuen lakkauttamisesta kevään 2024 lausuntokierroksella. Aikuiskoulutustuki on ollut erityisesti sairaanhoitajien jatkuvan oppimisen mahdollistaja ja edistäjä, kun juuri muita tukimuotoja ei ole ollut. Emme lähde toistamaan lausunnossa luettelemiamme näkökulmia, jotka on katsottu tämän esityksen mukaan sellaisiksi, että ne eivät anna aihetta muuttaa hallituksen esitystä. Toteamme kuitenkin, että tämä päätös tulee laskemaan sairaanhoitajien osaamisen tasoa ja alan houkuttelevuutta, mikäli korvaavia tukimuotoja ja toimenpiteitä ei saada tilalle.

Sairaanhoitajien työkentän, ammatin sekä sairaanhoitajien täydennyskoulutusmahdollisuudet perin pohjin tuntevana Suomen Sairaanhoitajat on erittäin huolissaan siitä, miten sairaanhoitajille mahdollistetaan jatkossa osaamisen ylläpito ja ammattitaidon kehittäminen ja syventäminen alati kehittyvässä ja muuttuvassa sosiaali- ja terveydenhuollon toimintaympäristössä. Hoidot ja palvelut kehittyvät ja sairaanhoitajilta vaaditaan entistä syvällisempää, laajempaa ja kokonaisvaltaisempaa osaamista. Jos aikuiskoulutustuki lakkautetaan, on valtavasta työvoimapulasta kärsivälle alalle suunniteltava korvaavia koulutustukimuotoja. Sairaanhoitajat ovat hyvin epätasa-arvoisessa asemassa, sillä täydennyskoulutusmahdollisuudet vaihtelevat hyvinvointialueittain ja työnantajittain ja myös työyksiköittäin. Tämä tarkoittaa konkreettisesti sitä, että asiakkaat ja potilaat eivät saa yhdenvertaista palvelua, sillä osaamisentaso vaihtelee koulutuksen järjestäjän, koulutusmäärän ja -laadun sekä palvelun tarjoajan mukaan. Hyvinvointialueiden kireän

taloustilanteen vuoksi jatkuvasti kentältä saatu palaute kertoo, että koulutuksista tullaan säästämään entistä enemmän ja koulutuksiin pääsyä rajoittamaan yhä useammin.

Sairaanhoidajien mahdollisuudet erikoistumiskoulutuksiin ovat epätasa-arvoiset verrattuna lääketieteen ja sosiaalialan erikoistumiskoulutuksiin. Sairaanhoidajat ovat kustantaneet tähän asti täydennyskoulutuksensa itse, kun lääkärin ja sosiaalialan erikoistumiskoulutukset ovat valtion koulutuskorvauksen piirissä. Miten työvoimapulasta kärsivän alan erikoistumiskoulutukset eivät ole myös koulutuskorvauksen piirissä? Aikuiskoulutustuella tavoitellaan kustannusten siirtoa opiskelijalle itselleen. Tämä on erityisen huolestuttava suuntaus, kun tämä kohdentuu suuressa määrin juuri sairaanhoidajiin, joiden pysymistä alalla ja alan houkuttelevuutta tulisi lisätä eikä vähentää. Kyse on merkittävästä terveyspoliittisesta linjauksesta, jonka vaikutukset näkyvät asiakkaan ja potilaan saaman palvelun ja hoidon laadun sekä vaikuttavuuden heikentymisenä.

Mahdollisuus itsensä, osaamisensa ja työnsä kehittämiseen on yksi merkittävimmistä motivaatiotekijöistä pysyä valitussa työssä ja alalla. Sairaanhoidajien täydennys- ja jatkokoulutukseen ja urakehitysmahdollisuuksiin tarvitaan kipeästi pikaisia vaikuttavia toimenpiteitä. Yhtenäiset ja valtakunnallisesti koordinoitujen ja suunnitellut erikoistumiskoulutukset ovat yksi tärkeä toimenpide, jolle on tarve, kuten STM:n (2024:9) selvitys osoitti. Suomen Sairaanhoidajat on tämän selvitystyön ehdotusten takana ja näkee ne vahvana keinona nostaa sairaanhoidajien pysymistä alalla ja keinona nostaa alan houkuttelevuutta. Samalla luodaan edellytyksiä vastata yhteiskunnan kriisivalmiuteen, jossa sairaanhoidajien osaamisella ja erityisesti erikoisosaamisella ja sen hallinnalla on olennainen merkitys.

STM:n (2024:9) ehdotus 14 on kriittinen sairaanhoidajien tarvittavien erikoistumiskoulutusten toteuttamiseksi ja samalla sairaanhoidajien pito- ja vetovoiman lisäämiseksi:

"Sairaanhoidajien erikoistumiskoulutukset tarvitsevat valtion taloudellisen tuen toteutuakseen ehdotettujen erikoisalojen osalta valtakunnallisesti suunniteltuina sekä asiakkaiden ja potilaiden palvelutarpeisiin ja hyvinvointi- ja yhteistyöalueiden palveluihin vastaavina.

Sairaanhoidajan erikoistumiskoulutus lisätään valtion koulutuskorvausta saavien sosiaali- ja terveysalan erikoistumiskoulutusten piiriin, jossa on jo erikoislääkäri- ja erikoishammaslääkärikoulutus, sosiaalityöntekijöiden erikoistumiskoulutus sekä sairaanhoidajan rajatun lääkkeenmääräämisen lisäkoulutus.

Sairaanhoidajan erikoistumiskoulutuksen tarve ja toteuma arvioidaan eduskunnan päättäessä vuosittaisen talousarvion yhteydessä koulutuskorvausten rahoitustasosta.

Terveydenhuollon ammattihenkilöiden neuvottelukunta edistää selvitystyön pohjalta sairaanhoidajan klinisten erikoistumiskoulutusten järjestämisen ohjausta yhteistyössä koulutusjärjestelmän ja palvelujärjestelmän kanssa."

Suomen Sairaanhoidajien kommentit toimenpidealoitteeseen TPA 21/2023 vp aikuiskoulutustuen kehittämistyön käynnistämisestä

Toimenpidealoitteessa ehdotetaan uudistusta, joka edistäisi nykyistä paremmin tutkinnon osien, täydennyskoulutusten ja erikoistumiskoulutusten suorittamista työn ohella. Tästä konkreettinen esimerkki on STM:n (2024:9) raportin ehdotus (15) erikoistuvan sairaanhoitajan koulutusvakanssista vrt. erikoislääkäriin koulutusvakanssi. Nämä yhteistyöalueen hyvinvointialueille perustettavaksi ehdotetut erikoistuvan sairaanhoitajan koulutusvakanssit toimisivat sellaisissa erikoisalojen yksiköissä, jotka toimivat koulutuspaikkoina erikoistuville sairaanhoitajille. Erikoistuvan sairaanhoitajan koulutusvakanssin tehtäväkuva tulee määrittää suhteessa opintosisältöön ja osaamisvaatimuksiin.

Koulutusvakanssit toimisivat juuri työnantajan kannustimina ja mahdollistaisivat kouluttautumisen työajalla. Nämä lisäksi lisäisivät kehittämistöitä ja osaamisen kehittämistä ja edistäisivät koko ko. työyksikön ja laajemminkin organisaation sisäistä osaamista. Sairaanhoitajan perustutkinto ei anna valmiuksia erikoisosaamiseen, jota ilman sosiaali- ja terveydenhuoltopalvelut ja niiden sujuvuus heikkenevät jatkuvasti. Pitkän ajan pyrkimyksenä sairaanhoitajienkin kohdalla on näin mahdollistaa jatkuva oppimisen kehittäminen niin, että heidän ei tarvitse olla pois työelämästä opiskellakseen taitoja, joista työmarkkinoilla on valmiiksi huutava pula, kuten toimenpidealoitteessa ehdotetaan. Koulutusvakanssien avulla kyettäisiin myös vaikuttamaan merkittävästi sijaiskustannusten hillitsemiseen, jotka rasittavat sotepalveluiden budjetteja johtuen muun muassa koulutusvapaista

Näemme myös, että ehdotuksen 16 (STM 2024:9) mukaisesti on erittäin tärkeää, että sairaanhoitajien erikoistumiskoulutukseen liittyvä työnantajan tuki Hyvinvointi- ja yhteistyöalueella linjataan, jotta sairaanhoitajat eivät olisi epätasa-arvoisessa asemassa esimerkiksi palkallisten koulutuspäivien ja lähikoulutuspäivien lukumäärän ja niiden resursoinnin suhteen.

Sairaanhoitajien kannalta aikuiskoulutustuen tai korvaavien tukimuotojen kehittäminen on erittäin merkittävää sekä palveluiden laadun ja vaikuttavuuden, yhteiskunnan huoltovarmuuden sekä alan pito- ja vetovoiman kannalta.

21.3.2024 Helsingissä

Heljä Lundgren-Laine, puheenjohtaja, Suomen Sairaanhoitajat

Anne Pauna, toiminnanjohtaja, Suomen Sairaanhoitajat

Liisa Karhe, asiantuntija, Suomen Sairaanhoitajat

Anna Suutarla, asiantuntija, Suomen Sairaanhoitajat

lisätiedot: liisa.karhe@sairaanhoitajat.fi